

Universal Declaration of Human Rights - Julia

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

DUNYA” MUME MƆƆGƆƆYA” HAKEYAW DANTIIGELIKAN

Kúmanabila

K'à mìnà à mà kó dúnya' mànton' bɛɛ ká kan ni bònɔya ye, àni kó bɛɛ ká kan sàriya' la làkika' la, kó ò le be bɛɛ ya hɔrɔnya' sàbati, kà bɛɛ kánɔya jàsuma' dúnya' sìgì' la.

K'à mìnà à mà kó mɔɔɔya háke lɔnbaliya' ni à jàtebáliya' nàna ni syáman ye dúnya kɔnɔ, minw kà hádamadenw dùsu' kàsi, àni K'à mìnà mà tèle kúra min bɔra, à fɔra kó kúma' mín ká dí mín yé, ò bé ò fɔ, díina' mín ká dí mín yé, ò bé ò ke, kó mɔɔɔw kà síran jɔnɔn já, ò bánna, kó fàgantánɔya júgu bánna, ò kúma' kera benkan ye min kera hamamadenw haminankoba ye,

K'à mìnà à mà kó kà mɔɔɔya' háke' látanga ní sàriya' sìgìlì' yé sèn kán, yé wájibi yé wálasa mɔɔɔw kàna wájibiya kà múruti bènkánnì' kánma, àni fàngajúgu' kánma,

K'à mìnà à mà à ká kán tériya' yé ke jàmanaw ni jɔnɔn cɛ,

K'à mìnà à mà dúnya' mùme sàratikan' ná, Dúnya' Jàmanaw yá tɔ màntonw bɛɛ kà à yíra kó ù lánin be mɔɔɔya' hákeyabaw' la, ù lánin hádamadenɔya' tá bònɔya' ní à lànbe' la, ù lánin be cew ní mùsow kányanjɔnmaya' lá háke' lá, ní ù kà nàniya' sìri kà mɔɔɔya' yá jɛ sàbati, àni kà jánamaya' kecogo juman' sìgì sèn kán hɔrɔnya' berebere kɔnɔ,

K'à mìnà à mà Dúnya' jàmanaw kà à nàniya kó ù bé jen ní Tɔnba yé kà mɔɔɔya' hákeyaw látanga à já' mà dúnya' mùme kɔnɔ,

K'à mìnà à mà, ò nàniya juman té sé kà síra' sɔrɔ ní benkélenma má ke mɔɔɔya' hákeyako ní à hɔrɔnyako' kán,

Dúnya' tɔnba' ya jɔnɔnlajereba' kà í kán' bíla kà dunya' mumɛɛ mɔɔɔɔ hakeeyaw dantigeeilikan gánsi kà à yíra ò nàniya juman yé fɛɛn ye, mín ká kán kà keɛ mànton' ni náɔɔɔn' bɛɛɛɛ làjɔnìni ye, yálasa mɔɔɔɔ kelen kelen bɛɛɛɛ, àni jɛɛkulu kelen kelen bɛɛɛɛ ye nín dantigeeilikan' nín tó ù hákili' lá, kà ù kàlan' ní lámadamuni' kɔɔɔɔ, kà fɛɛɛɛ keɛ dɔɔɔɔnín dɔɔɔɔnín ù ya húkumu' kɔɔɔɔ, wálima dúnya bɛɛɛɛ kɔɔɔɔ, kà hákeɛya nínugu ní hɔɔɔɔɔnya nínugu látàngali' yíriwa, àni kà à keɛ bɛɛɛɛ ye sɔɔn ù mà jɔjá mà, à keera ù ya jàmana kɔɔɔɔɔna ye, wálima jàmana gbɛɛɛɛ min bé ù ya màrà' kɔɔɔɔ.

Baabu jɔnna

Wólo' lá, hádamaden' bɛɛ ye hɔrɔn ye, bɛɛ ká kán lànbe ní hákeyaw Mɔɔɔ bɛɛ ye hákilitigi ye, bɛɛ ye hákilima ye ; ò là, ù ká kán kà jɔnɔn mína ní bádenya ye.

Báabu 2 nan

Mɔɔɔ' bɛɛ dɔ be kà à lɔn kó í ká kán ní mɔɔɔya hákeyaw ní à hɔrɔ kófɔnín' bɛɛ ye nín dantigelikan' nín kɔnɔ, mɔɔɔ má bɔ mɔɔɔ kɛrɛnkerenninya lá, fàragbeko ni fàrafinko te à la, síyawoloma te à cɛ ni múso má bɔ jɔnɔn ná, í be kán mín fɔ, ó té à la, díinako té à lá, hákilila ye mín yé pólitikiko' lá, wálima hákilila gberɛw, ó te à bɔyɔrɔko te à lá, n ye fàgantanden ye wálima n ye fàgamaden ye, ó à la, nàfolotígíya ni bólokolonya te à la, jàmakalako ni hɔrɔnyako te à la ; fɛn o fɛn be nà ní wólomali' ye mɔɔɔw ní jɔnɔn cɛ, ò sí te à lá.

O cógoya kélen mà, bɔyɔrɔ má bɔ bɔyɔrɔ la. I bɔyɔrɔ' lànbe' tɔw cɛ' mà, í ya jàmana' kera jàmana' yeremahɔrɔnyanin ye, à ke jàmana ye mín be jàmana gberɛ ya màrà kɔnɔ, wálima à be à yerɛ bólo jàmana gberɛ

ya hùkumu' kɔɔ, wólomali sí te ke kà lá ò kán.

Báabu 3 nan

Mɔɔ' kera cogo ó cogo, à ká kán ní jánamaya' ye, à ká kán ní hɔɔnya' ye, à ká kán ní lákandali' ye.

Báabu 4 nan

Mɔɔ sí te sé kà mìnà kà í ke jɔn ye wálìma kà í ke bólokɔɔmɔɔ ye, jɔnya' bánna, jɔnféere' bánna sàriya' la.

Báabu 5 nan

A mán kán mɔɔ sí ye jàngáta, wálìma kà làjába, wálìma kà à ní tɔɔ, níjuguya' dànmateme' fɛ, fó kà à lèebu.

Báabu 6 nan

Bɛ ká kán ní lànbe' ye sàriya' lá, à kera yɔɔ ó yɔɔ ye.

Báabu 7 nan

Bɛ ká kán sàriya' lá, àyiwa bɛ ká kán ní sàriya' ya làtangali' ye kà à sɔ à má ke wólomali ye. Bɛ ká kán ní kɔsemɛ ye sàriya' là kà i yere tànga bɔ wólomali' sùgu ó sùgu mà, mín be dántigelikan' nìn sɔsɔ, àni mín be se kà nà ní à sɔsɔli' ye.

Báabu 8 nan

A be ben mɔɔ bɛ ye cɛn yere l, í ye í ya jàmana' sàriyasɔ' màgbɛ sàriya' mín jásininin be ò kóna' mà, kà i lákisi kà bɔ wálew mà, mínw be jàmana sàriyaw sɔsɔ.

Báabu 9 nan

A mán kán mɔɔ sí ye mìnà, wálìma kà dòn kàso' la, wálìma kà à gben kà bɔ à fàso' la, kà à sɔɔ kùn te à la.

Báabu 10 nan

A ká kán mɔɔ' bɛ ye, bɛ fána ká kán ò lá, ni bèn kera i kán, i ya kiti tige námara te mìn na, bɛ ja'na, tìribinali la, mín be à yere sàgo' la, ká kán mín na fána, tìribináli' mín bena jó dí à mà kà à ya háke lɔ à ye, wálìma kà jàlaki' bèn à kán cɛn' yere la, ni à jó te à la.

Báabu 11 nan

1. Ní mìnaliko lára mɔɔ ó mɔɔ kùn, à te se kà mìnà ábada, fó ni kíti kà à yira tìribináli' la, kà à sɔɔ áwoka kà à láfàsa, kó àle nɔ' lò làkíka' la.

2. Mɔɔ sí te se kà mìnà kó la, kó' mín ketuma' kà à sɔɔ kójugu te i ya jàmana' kɔɔ, wálìma dúnya' sàriya' la. Mɔɔ' be kó' ke tuma' mín na fána, à ni nàngíli' mín ká kán, ò wágati' la, fóyi te se kà fàra ò kán kɔ' fɛ.

Báabu 12 nan

A te ben mɔɔ sí ye i sèn' dòn mɔɔ gbere ya jánamaya' kónaw la, à ya sókɔɔ kónaw la, àni kà à ya bàtakiw kɔɔna gundow la, kà à sɔɔ jɔnjɔn te à lá ; wálìma kà mɔɔ' lèebu, kà à tɔɔ' cɛn. Sàriya' ká kán kà lɔ bɛ kɔ kɔɔ kà i látàngà kà bɔ ò kó sùguya' mà.

Báabu 13 nan

1. Kà tágama jàmana' kɔɔ, yɔɔ ó yɔɔ ká dí i ye, jàmana' yɔɔ' mín ká dí i ye, kà sìgi yèn fána, o benna bɛɛ ye.
2. Kà bɔ i fàso' la à ká dí cógo' mín, kà sègi à ká dí i ye cógo' mín, ò benna bɛɛ ye.

Báabu 14 nan

1. jánimabori' jà, mín ye kà siran i ní' jà kà i yere jini, à be ben bɛɛ ye ye dɔgotu jini, kà jàmana gberɛ jini, kà i kàlifa' sìgi yèn, wà jàmana sí te se kà bàn i la kà i gben.
2. Kà kójugu' ke sàriya' ká kán kà i nɔ' mìn na, wálima mín dúnya' sàriyaba' sɔsɔ, kó i be bòli kà tága i kàlifa jàmana gberɛ la, ò kó tɛ.

Báabu 15 nan

1. Mɔɔ' kera cógo ó cógo, à ká kán ni jàmana' dɔ jàmanadénnya ye.
2. Mɔɔ si ya jàmanadénnya' te se kà bɔsi i la kà à sɔɔ kùn jɔnjɔn te à wà mɔɔ si te se kà mɔɔ si bàli kà bɔ jàmana' dɔ jàmanadénnya' la kà dòn dɔgberɛ tá la.

Báabu 16 nan

1. Cɛ' ni mùso' fɛn ó fɛn séra bálikuya' mà, à be ben i ye fúru ke, kà ke ; lónanya ní dɔgulénnya te ò la, díinako te ò la. Cɛ ni mùso bɛɛ ká kán sàriya' la, fúru' sìrili' la, celasígi' kɔɔ, àni fúrusa' tá fànfɛla' la.
2. Fúru' te sé kà sìri ní à má ke ni fúrɔngɔn' fila ya jen' ye.
3. Dénbaya dénbayaw kenin jɔɔɔn kán, ò le ye sìgida' ni màrada' jù' ye, wà à ká kán sìgida' ni fànga' ye ù lákanda.

Báabu 17 nan

1. Mɔɔ kɛlen, wálima jekúlu', bɛɛ ká kán ni táya' ye, bɛɛ tá ye i tá ye.
2. Mɔɔ dɔ mán kán kà bèn dɔ kán kà à tá bɔsi à la fàniya' kán.

Báabu 18 nan

Míiriya' mín ká dí i ye, i hákili' kà fɛn' mín mìn, díina' mín ká dí i ye, benna bɛɛ ye ; ò kɔɔ' ye kó ni i be à fɛ kà bɔ díina' dɔ la kà dòn dɔgbe la, ò be i mà ; kà díina' fàlen, ò be i mà ; àyiwa bɛɛ be se kà i ya séli' ni ya díina' ke i kélén, wálima jàma' la, sùtara la wálima kene' kán, à kera kàlanni' tá síra' ye, wálima bàto' tá síra', wálima séli.

Báabu 19 nan

Hákilila' mín ká dí mɔɔ' mín ye, ò benna i ye, à foli' kene' kán, ò dàgara ye. O kɔɔ' ye kó mɔɔ si te se kà mɔɔ tɔɔɔ à hákilila' kánma, mɔɔ se kà mɔɔ' bàli kà kùnnafońiw gánsi yɔɔ' mín ká dí i ye, jàmana' mín ká dí i ye.

Báabu 20 nan

1. Kà jɔɔɔn lájen jɔɔɔnye bolo mà, wálima kà tɔn' sìgi, ò dàgara mɔɔ' bɛɛ ye.
2. A te se kà wájibiya mɔɔ si kán, kó i ye ke tɔn dɔ tɔnden ye kà à sɔɔ à mán dí i ye.

Báabu 21 nan

1. A be ben bɛɛ ye i sèn' dòn i fàso' kójaw jánaboli' la, à kera yerebakun' ye wálima i kà i wàsa' dòn mɔɔ gberɛ la, i yere kà mɔɔ' mín sùgandi i yere mà.

2. Kà lɔyɔɔ' sɔɔ i fàso' fòrobabáaraw la, ò be ben mɔɔ bɛ ye, wà bɛ ká kán à la.

3. Jàma' nàniya' le ye màrabólo' ya fànga' jù' ye ; jàma' be ò ɲ lánkenemaya kàlafili' sèn' fɛ, ní' ò ye wóte' ye, námara te mín na. O kàlafili' ká kán kà ke tuma ni tuma, bɛ ye wóte cógo kélen na, gùndo la wálima cógo la, bɛ be i yere le nàniya' yira.

Báabu 22 nan

Sigidénnya' húkumu' kɔɔ, bɛ ká kán ni i fàso' màrabólo' ni dúnya' tɔ demɛ' ye, i ya dúnyalatige' gbeleyaw la ; bɛ ká kán ni nàfasɔɔ hákeya' ye, àni mɔɔya' hákeya', àni lonko' ni séko' hákeya' mín be í lànbe' kɔɔta, kà í ya hádamadenya' sàbati.

Báabu 23 nan

1. Bɛ ká kán ni báara' ye, báara' mín kà dí à ye, bèn te ke à kán báara' mín na ; bɛ ká kán kà látànga báarasɔɔbaliya' fána mà

2. Mɔɔ' ni mɔɔ' mín ya báara' ye kélen ye, òlugu ká kán ni sàra kélen ye, wólomali te mín na.

3. Báarakɛla' bɛ ká kán ni sàra ye, mín be ben à ya báara' kíima' mà, mín be à màko' ɲà, mín be à tó à ni à ya dénbaya' be bálo ù hákɛ' la, bònnya' kɔɔ ; kà sínɲasigi' fána jàte' mɛna ò la n'à be ben.

4. A be ben bɛ ye sendika sigi, wálima kà dòn sendika' la, yálasa kà i yere látànga.

Báabu 24 nan

Bɛ ká kán ni làganfiya' ni dàamu' ye : ò be à yira ko dàn ká kán kà ye báara' kùntaga' la, báarakɛla ká kán kà baara' bila tuma ni tuma.

Báabu 25 nan

1. Bɛ ká kán ni ɲanamaya' dàamu' ye, mín be à tó à ni à ya bálo', ù fɛɛɔɔ, ù siyɔɔ', ù fúrakɛli', àni ɲanamaya' làganfiyalan' be mɔɔya cógo' mín ; báarakɛla' ká kán ni màrabólo' ya demɛ' ye ní ya báara' cenna, ní jànkáro' kà lásigi, ní lùjura kà à sɔɔ, ní à ke firiyatɔ ye, ni kɔɔ' nàna kà à dese, wálima gbeleya' fɛn ó fɛn kà à sɔɔ, mín be à ke deseɓagatɔ ye kà à sɔɔ à yere nɔ te.

2. Mùsow ya kɔɔmɛya' ni dénw ya dénmisɛnya' ká kán ní demɛ màgben kerɛnkerennin ye. A kɛra fúrukɔɔnden ye, wálima à kɛra fúrukɔɔfeden ye, dén' bɛ ká kán ni tàngali' ye.

Báabu 26 nan

1. Bɛ ká kán ni kàlan' ye. Sàra mán kán kà ɔ ò kàlan' nà, i n'àfɔ kàlan' dùgumála' fó kà tága sé sépe' mà, wálà bèpes' la. Kà tága sé mà, ò ye wájibi ye. Tekinikikálan' ni báarakalan' ká kán kà ke fɛ lɔɔkɔnin ye ; sánfɛkalan' ká kán kà mɔɔya bɛ mà, bɛ ká kán kà kánya à la.

2. Kàlan' làɲini' ká kán kà ke kà mɔɔ' ya hádamadenya' fá, àni mɔɔya' hákew ni à hɔɔnya' lásàbati. A ká kán kà ɲɔɔnfaamuya ɲɔɔnbonya' sàbati mɔɔw ni ɲɔɔn ɛɛ, kà tériya' sàbati jàmanaw síyaw ni díinaw ni ɲɔɔn ɛɛ, àni kà dúnya' tɔnba' demɛ ɲásuma' la dúnya' kɔɔ.

3. Dén' ládamu cógo ni à ya kàlan' sífaya' sùgandili' ye fàɛ ni bámuso' tá lè ye fɔɔ.

Báabu 27 nan

1. A be ben bɛ ye i sèn' dòn, à ká dí i ye cógo' mín na, i ya jàmalájekow ni ɲanagbew la, kà dàamu' sɔɔ sékow la, àni kà i niyɔɔ' ke lonkow yíriwali' la, kà ù nàfa' sɔɔ.

2. Fɛn ɔ fɛn bɔra lɔnkow ni sɛkɔw ni mɛsalaw kɔnɔ, nɪ ɔ bɛna kɛ bɛasi mɔgɔw mɔ, ɔ kɛra ɔ bɔlofen cɛnni yɛ wɔlɔ kɔnmɛsɔuli, bɛ kɔ kɔn ni lɔtangali yɛ ɔlugu mɔ.

Bɛabu 28 nan

Dɔntigɛlikan' nɔnɔ hɔkɛyaw ni hɔrɔnya' sɔbatili' sigida' la, jɔmana' kɔnɔ, ɔni dɔnya' mɔmɛ kɔnɔ, bɛ kɔ kɔn ni ɔ yɛ.

Bɛabu 29 nan

1. Sigida' ya hɔkɛ' yɛ mɔgɔ kɛlɛn kɛlɛn bɛ kɔnko yɛ, k'ɔ lɔ ɔ kɔn ni sigida' tɛ, i ya mɔgɔya' tɛ dɔfa.
2. Dɔn si tɛ mɔgɔ' ya hɔkɛyaw' ni ɔ ya yɛrɛmabila' la, fɔ ɔ dɔ bɛ kɔ i kɔrɔsi ɔ kana mɔgɔ gbɛrɛ tɔnɔ, ɔ yɛ i jɔntɔ mɔgɔ gbɛrɛ ya hɔkɛyaw la, ɔni jɔgɔnɔmɔnya' ni jɔli' ni jɔma' lɔganfiya' kɔnma, bɛkɔnya' kɔnɔ.
3. O hɔkɛyaw ni n-tɔ-yɛ-n-yɛrɛ-yɛ' tɛ bɛn cɔgɔ si la, nɪ ɔ bɛ Dɔnya' tɔnba' ya sɔriyaw sɔsɔ.

Bɛabu 30 nan

Yɔrɔ si tɛ dɔntigɛlikan' nɔn kɔnɔ, nɪ fɔnga, wɔlima jɔmakulu, wɔlima mɔ gbansan bɛ sɛ kɔ mɔiriya gbɛrɛ bɔ ɔ kɔnɔ kɔ nɔ ni kɔw yɛ wɔlima wɔleyaw yɛ, mɔnw bɛna ni dɔntigɛlikan' nɔn hɔkɛw ni ɔ hɔrɔnya' bɛnni' yɛ.
